

STRESZCZENIE POPULARNONAUKOWE

Naród, tożsamość narodowa – to enigmatyczne pojęcia, które nieustannie słyszymy z ust polityków, publicystów czy dziennikarzy. Często używane stają się sloganem, nad którym coraz mniej się zastanawiamy, coraz rzadziej poddajemy w refleksję to, co właściwie znaczą? A przecież jesteśmy częścią narodowej wspólnoty, a każdego dnia wiele drobnych, niezauważanych przedmiotów, takich jak pieniądze, których używamy, nieustannie nam o tym *przypomina*.

W naukach społecznych obecny jest nurt badań, który podejmuje refleksję nad *materialnymi* wymiarami reprodukcji i podtrzymywania tożsamości narodowej. Dotychczas znacznie większym zainteresowaniem cieszyły się przedmioty *niezwykłe*, takie jak dzieła sztuki, pomniki czy zabytki. W ostatnich latach badacze coraz chętniej skupiają się na przedmiotach tak codziennych i zwykłych, jak m.in. ubrania. Mimo wszystko jednak chętniej naukowa uwaga skupiała się na ekstremalnych przejawach „zaangażowanej odzieży” – najczęściej, na gruncie Europy, ale także i Polski – bada się odzież patriotyczną lub wiązaną ze skrajną prawicą.

W projekcie chcę docenić i poddać naukowej refleksji zaobserwowane przeze mnie **nowe formy zaangażowanej odzieży**, które od kilku lat zyskują coraz większą popularność w Polsce. Tego rodzaju garderobę cechuje charakterystyczna treść – nadruki, kolory, aplikacje, hafty – nawiązujące do społecznych tematów istotnych dla określonych grup społecznych bądź zbiorowości osób. Kategoria ta zwraca uwagę na udział nieożywionych, zwykłych przedmiotów – ubrań – w społecznych, narodotwórczych i tożsamościowych procesach. Zaangażowaną społecznie odzieżą może być właściwie wszystko; w zaplanowanych badaniach wyróżniam cztery zidentyfikowane „style” takich ubrań: patriotyczne (jak koszulki z nadrukiem Husarii lub symbolem Polski Walczącej), feministyczne (jak maseczka ochronna z czerwoną błyskawicą), tęczowe (m.in. tęczowe torby) i antyfaszystowskie (jak bluza z trzema wpisanymi w okrąg strzałami skierowanymi w dół). Jednocześnie w projekcie jestem uważna na mniejsze „mikrotrendy” z odmienną tematyką, które mogą pojawiać się na ubraniach.

W projekcie chcę odpowiedzieć na pytanie: **jaka jest rola zaangażowanej odzieży w procesach praktykowania, konstruowania tożsamości zbiorowych** w sytuacjach codziennych jak i *odświętnych*, czyli podczas manifestacji, marszów i protestów. Interesuje mnie w jakiej relacji pozostają te praktykowane tożsamości zbiorowe w stosunku do tożsamości narodowej. Co szczególnie istotne, badania pokazują, że ubranie może, nawet wbrew intencjom noszącego objawiać się w reakcjach i odpowiedziach, jakie wywołuje. Wskazuje to na niejednoznaczność i wielość możliwych interpretacji odzieży, również w procesach podtrzymywania narodu. Co ciekawe, Polacy mają długie tradycje wykorzystywania w przeszłości odzieży, którą w projekcie nazywam zaangażowaną. W odniesieniu do narodowych procesów warto zwrócić uwagę na żałobne suknie noszone po upadku Powstania Styczniowego i kolorowe krawaty noszone przez bikiniarzy na przekór komunistycznej władzy.

Moje badania pozwolą na eksplorowanie niedocenionych dotychczas kwestii tożsamości narodowej z lub za pomocą przedmiotów materialnych. Wyniki mogą stanowić także przyczynek do dyskusji związanych z odpowiedzią na pytanie: *kim jako Polacy jesteśmy?*. Badania na temat roli zaangażowanej odzieży mogą nie tylko pomóc zdiagnozować społeczne animozje na poziomie tożsamości narodowej, ale także wskazać drogi, które pozwolą, przynajmniej częściowo, zmniejszyć ich destrukcyjną rolę dla wspólnoty narodowej.